

УДК 069-027.555(477.62-21Map):341.324(470)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2023/4.24>

Мартинчук І.І.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

МУЗЕЙНІ УСТАНОВИ МІСТА МАРІУПОЛЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

В статті розглядаються проблеми, з якими стикаються музейні заклади, що опинились у зоні бойових дій внаслідок російської агресії в Україні. На матеріалах музеїв окупованої частини Донецької області, зокрема, Маріуполя, розглядаються стан і перспективні напрямки діяльності Маріупольського краєзнавчого музею, Музею історії і етнографії Греків Приазов'я у смт Сартана Маріупольської міської ради, Маріупольського художнього музею, Маріупольського міського центру сучасного мистецтва і культури імені Архипа Куїнджі, Музею медальєрного мистецтва імені Юхима Харабета.

Огляд музейної сфери Донеччини, їхній стан в умовах російської агресії розглядався на матеріалах, що збираються в рамках проекту «Історико-культурна спадщина Донецької області: документування втрат і перспективи відновлення», до участі в якому залучені авторка. Задля наповнення проєкту використовується інформація з відкритих джерел, а саме: офіційних сайтів музеїв, ВР України, Донецької облдержадміністрації, соціальних мереж (сторінки музеїв, державних органів управління культури у Facebook), месенджерів (Telegram), онлайн-ЗМІ тощо).

Аналізуючи публічну інформацію та аналітичні матеріали можна стверджувати про поступовий занепад музейних установ; констатувати часткове пошкодження чи повне руйнування будівель, в яких знаходились музеї; знищення чи розкрадання музейних матеріалів та експонатів, їхнє вивезення на територію росії, окупованого Криму чи Донецька.

У дослідженні робиться висновок щодо сучасного стану музейних фондів, мотивів нападів російських окупантів на пам'ятки культури українців, викрадення експонатів чи тотального знищення. Ми наочно бачимо загрози для культурної спадщини України. На жаль частина музеїв, що залишилися на непідконтрольній Україні території припинили своє існування, а ті, що співпрацюють з росіянами, стають центрами інформаційної політики окупаційної влади. У цьому контексті важливими є кроки державних, міжнародних організацій щодо відновлення діяльності музеїв Маріуполя, що є виявом безпрецедентної підтримки української культури світовою спільнотою, жестом доброї волі та солідарності.

Ключові слова: музей, музейні установи Маріуполя, музейні фонди, культурна спадщина, російсько-українська війна, Донецька область, України.

Постановка проблеми. Музей є важливою інституцією державності, що відповідає за збереження національної пам'яті, виступає фундаментом формування національної ідентичності. Музей розвивався та еволюціонував разом з суспільством, ставши місцем зустрічі здобутків попередніх поколінь та стартапом нових мистецьких, наукових, освітніх проривів.

Музейні установи України зазнала важких і, на жаль, неповторних втрат за період російсько-української війни. Музеї Донецької області відчули на собі негативні наслідки російської окупації з 2014 року.

З 24 лютого 2022 року в Україні триває повномасштабна війна. Заклади культури як музеї, зрозуміло, до неї не готувались. Складались плани роботи, розписувались заходи, музеї отри-

мували фінансування, але відкрита російська агресія всі ці плани зруйнували. Постало одне нагальне питання – зберегти українську спадщину – вивести музейні фонди в безпечні місця. І вже від початку березня 2022 року триває кропіткий процес збору матеріалів, оброблення величезного масиву інформації про втрати внаслідок бомбардувань росією мирних міст, знищення або тотальне розкрадання культурних цінностей Державного музейного фонду України, особливо на тимчасово окупованих територіях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження даної проблеми в Україні ще не отримало належного висвітлення. Проблеми збереження об'єктів культурної спадщини в умовах воєнного конфлікту розглядає О. Рішняк в статті «Культурна спадщина у воєнному конфлікті:

міжнародний досвід другої половини ХХ – початку ХХІ ст. та українська дійсність». Автор наголошує на необхідності ефективного захисту українських об'єктів культури у всіх регіонах України, використанні досвіду країн, що зіткнулися з подібними викликами [10]. Досліджуючи стан культурно-історичної спадщини в умовах російсько-української війни автори Куцька О., Герус О., Куцька К. аналізують особливості існування та забезпечення безпеки вітчизняної культурно-історичної спадщини в умовах російської агресії проти України, пропонують ряд заходів щодо збереження культурної спадщини в ході бойових дій [6].

Проблеми, з якими зіткнулись музейні установи Донецької області в умовах окупації, опрацьовані автором завдяки численним інформаційним повідомленням в українських засобах масової інформації, таких як УКРІНФОРМ, Урядовий кур'єр, Українська правда, hromadske та ін.

Відзначимо також матеріали круглого столу «Культурні цінності Криму і Донбасу в умовах війни та окупації», на якому обговорювалися проблеми музейної сфери Донецької області [5].

Постановка завдання. З початком російської повномасштабної агресії проблема музейної спадщини Донеччини загострилася ще більше, позаяк частина музеїв, що продовжували працювати на території, підконтрольній Україні, потрапили у прифронтову зону або в окупацію. Отож, метою дослідження є огляд музейної сфери Донеччини, їхній стан в тій частині Донецької області, яка знаходиться під російською окупацією. Авторкою розглянуті музеї міста-героя Маріуполя, які найбільше постраждали від дій російських окупантів. Задля дослідження означеної проблеми використовується інформація з відкритих джерел, а саме: офіційних сайтів музеїв, ВР України, Донецької облдержадміністрації, соціальних мереж (сторінки музеїв, державних органів управління культури у Facebook), месенджерів (Telegram), онлайн-ЗМІ тощо).

Виклад основного матеріалу дослідження. Авторкою в ході дослідження зібрано та проаналізовано інформацію стосовно 27 музеїв Кальміуського, Краматорського, Маріупольського районів Донецької області і робота щодо збору матеріалів наразі продовжується в рамках міжнародного проекту «Історико-культурна спадщина Донецької області: документування втрат і перспективи відновлення», до участі в якому залучені науковці факультету історії та міжнародних відносин Донецького національного університету

імені Василя Стуса, що переміщений до міста Вінниця [3].

Каталог «Музеї Донецької області», виданий ДОКМ у 2019 році наводить інформацію про 36 музеїв (с філіями), що на той час працювали на підконтрольній території України, порівнюючи її з 2013 року, коли на обліку в ДОКМ перебували 133 музейні установи [8, с. 5]. У затвердженому КМУ в грудні 2021 року переліку музеїв, в яких зберігаються музейні предмети, що належать до державної частини Музейного фонду України наведено 45 музейних установ Донецької області, з яких 12 знаходились на непідконтрольній території [12].

Відповідно до сучасних реалій їх можна поділити на такі групи: музеї, що діють на підконтрольній території України; музеї, що залишилися на тимчасово окупованій території; музеї, що опинилися в зоні бойових дій. Основну увагу зосереджено на музеях двох останніх груп, у складі яких відбуваються зміни через рухливість ситуації в зоні бойових дій.

Кількість музеїв, що опинилися на непідконтрольній території збільшилася з березня 2022 року. Поряд з музейними установами різного профілю та рівня Донецька, Горлівки, Макіївки, Харцизька, Дебальцево, Ясинуватої, Шахтарська тощо та прилеглих районів, в зоні окупації опинилися музеї частини Бахмутського, Волноваського, Кальміуського, Покровського, Маріупольського районів. На жаль, більшість музейних колекцій (зокрема, з 2014) евакуювати не вдалося [13].

Значна частина музеїв, що опинилися в зоні бойових дій зазнали пошкодження, частина були повністю зруйновані. Найбільших руйнувань зазнали музейні установи Маріуполя, а ті, яких руйнування обійшли, були пограбовані, культурні цінності вивезені, подальша їхня доля невідома.

Маріупольський краєзнавчий музей відкрили 6 лютого 1920 року. Перша назва – Маріупольський повітовий центральний музей. Був першим державним музеєм Донецької області. У 1937 році Маріупольський музей отримав статус обласного з назвою «Донецький обласний краєзнавчий музей у місті Маріуполь». У 1950 році у зв'язку зі створенням обласного краєзнавчого музею в місті Сталіне (Донецьк) Маріупольський краєзнавчий музей був переведений в розряд музеїв місцевого значення, а від 1989 року отримав сучасну назву. Впродовж всього існування розташовується в історичному приміщенні колишнього земського навчально-ремісничого будинку для інвалідів 1-ї світової війни [8, с. 7].

Щорічні експедиції, які проводили співробітники у 20–30-х роках, сприяли формуванню археологічних, етнографічних, геологічних та інших музейних колекцій. Дослідження фахівців музею допомогли створенню в Приазов'ї природоохоронної території «Хомутовський степ» (1926), «Білосарайська коса» та «Кам'яні Могили» (обидві – 1927). Під час німецької окупації міста музей не припиняв своєї діяльності, але структура його експозицій була змінена, частину музей. експонатів втратили. Після звільнення Маріуполя експозиції відновили. У 1969–1989 роках філією музею був Меморіальний музей А. Жданова, перетворений спочатку на відділ етнографії, а потім на філію – Маріупольський музей народного побуту [1].

У структурі музею функціонувало сім експозиційних залів, наукова бібліотека, фонд становив 17 тис. книг. Загальний фонд музею налічував понад 60 тисяч експонатів, у тому числі речові, образотворчі, письмові (рукописні та друковані), нумізматичні, археологічні, фотодокументальні, природні та інші.

В основу музейної колекції покладені зібрання наочного приладдя будинку інвалідів, музеїв і бібліотек маріупольських гімназій тощо. Експозиція Маріупольського краєзнавчого музею відзеркалювала історію та природу приморської частини Донецької області. Регулярно організовувалися тематичні історичні, природознавчі, художні виставки (наприклад, «Маріупольській міській думі – 225 р.», «Маріуполь музичний»), здійснювалися творчі проекти («Маріуполь на зламі епох», «Його величність – музей. експонат» та ін.). У 2010–15 роках з ініціативи Маріупольського краєзнавчого музею здійснено археологічне дослідження багатошарового поселення Кальміус.

При музеї активно діяло Маріупольське товариство краєзнавців. У фондах зберігалось майже 60 тис. музейних експонатів. Серед унікальних писемних пам'яток – грамоти Катерини II і Олександра I християнам-грекам, виведеним із Кримського ханства, архів Маріупольського грецького суду; в археологічній колекції – матеріали Маріупольського могильника епохи неоліту, «половцькі баби»; у природничій колекції – гербарій, геологічні зразки, кістки викопаних тварин, опудала риб, птахів, тварин [1].

Після початку повномасштабної війни та російської окупації міста будівля музею сильно постраждала. У квітні 2022 року у Музеї сталася пожежа. Частина експозиції згоріла, велику час-

тину експонатів вкрали окупанти та вивезли на територію Кримського півострова.

У 1992–2016 роках Маріупольський краєзнавчий музей функціонував як філія – Музей історії і етнографії Греків Приазов'я у смт Сартана Маріупольської міської ради. Музей був створений за ініціативою заслуженого працівника культури, почесного громадянина Маріуполя й селища Сартана Папуша Івана Агафоновича у 1987 році. У 1991 році музей отримав статус народного. На початку роботи музей більш концентрувався на експозиції історії колгоспу ім. Карла Маркса, але з 1997 року перетворився на філіал Маріупольського краєзнавчого музею. З цього моменту його основною тематикою стала історія та колорит греків Приазов'я.

З 2016 року музей став самостійною одиницею. У його фондах зберігалось більше 3865 експонатів: одяг, прикраси, знаряддя праці греків Приазов'я з моменту їх переселення з Криму в кінці XVIII ст. до сучасності; матеріали про заснування ними нових поселень, освоєння тутешніх земель, розвиток діаспори. Експозиція була розміщена у 6 залах, на 2 поверхах [11].

«Родзинкою» музею, за свідченням І. А. Папуш, знаного дослідника грецької культури, була експозиція від місцевих гідів, під час яких відвідувачам співали місцеві пісні, грецькі «щедрівки», можна було також вдягти весільний наряд та зробити фото на пам'ять [11]. Неповторний грецький колорит та гордість працівників за свою культуру та традиції – під відвідування музею залишаються дуже сильні емоції.

Працівники музею тісно співпрацювали з Федерацією грецьких товариств України та Сартанським грецьким товариством «Еліни Приазов'я». Музей відвідували делегації з різних куточків світу: Греції, Кіпру, Італії, Америки, Японії [9].

Наразі Музей історії і етнографії Греків Приазов'я знаходиться на окупованій росіянами території Донецької області, тому не має можливості з'ясувати стан Музею, його функціональні можливості.

Маріупольський міський центр сучасного мистецтва і культури імені Архипа Куїнджі заснований у 2004 році та об'єднує в собі виставковий зал і музей медальєрного мистецтва. Центр з'явився в Маріуполі після реорганізації Краєзнавчого музею – та відтоді регулярно поповнюється новими експонатами й презентує унікальні експозиції.

Центр являє собою експозиційну площу та художні фонди, що містять понад дві тисячі робіт.

Щороку виставкова зала центру приймала до п'ятдесяти художніх виставок різних напрямків мистецтва. Експозиції являють собою тематично-філософські та формотворчі пошуки сучасних майстрів: від графіки до живопису, від реалізму до різностороннього прояву постмодерністських течій в мистецтві.

До напрямків діяльності Центру входило проведення музичних салонів, поетичних читань, екскурсій, а також майстер-класів з відомими художниками України. Інформаційні зони, фото, відео та текстові матеріали дозволяють отримати відвідувачам повне уявлення про сучасне мистецтво України.

З 2005 року на основі Центру працював єдиний в Україні Музей медальєрного мистецтва імені Юхима Харабета з загальною кількістю більш ніж 800 експонатів. Музей було відкрито на честь відомого художника-медальєра Юхима Харабета. У приміщенні площею 60 квадратних метрів знаходяться 18 стендів, на яких розміщено 800 робіт Ю. Харабета.

Харабет Юхим Вікторович – автор безлічі творів мистецтва державного значення. Він оформив і створив символіку Маріуполя – герб, прапор, а також прапор і церемоніальний знак міського голови. Також серед його досягнень значиться великий герб міста Донецька, ордена «За заслуги» III ступеня. Роботи художника зберігаються в багатьох музеях України, фондах спілок художників, а також в Міністерстві і Фонді культури України. Основну частину експонатів музею складають роботи відомого маріупольського художника, медальєра, майстра скульптури малих форм Юхима Вікторовича Харабета.

У квітні 2022 року російські загарбники розбомбили будинок митця та розграбували його музей. Унікальну колекцію Ю. Харабета з маріупольського музею медальєрного мистецтва окупанти вивезли до міста Донецька. На сьогодні центр закритий для відвідування.

Незважаючи на давню історію, архітектурне багатство стилів й активну громаду, місто Маріуполь досить довгий час не мало картинної галереї.

У 1962 році при музеї відкрито на громадських засадах картинну галерею, 1973 році у Маріупольському краєзнавчому музеї відбулася перша республіканська пейзажна виставка «Меморіал Куїнджі», присвячена всесвітньо відомому українському художнику-реалісту, пейзажисту й педагогу, уродженцю Маріуполя Архипові Куїнджі, 1997 року створений художній відділ, а в 2010 році – Художній музей імені

А. Куїнджі, що є філією Маріупольського краєзнавчого музею.

Власну будівлю музею отримав лише 30 жовтня 2010 року. Художньому музею виділили старовинну будівлю 1902 року. Колись цей приватний будинок у стилі північного модерну став весільним подарунком доньці Н. Гіацинтової від голови Маріупольської земської управи О. Газадінова. Проте родина прожила тут недовго. У 1917 році, коли владу в Маріуполі захопили більшовики, будинок націоналізували. За часів СРСР тут розміщувалася бібліотека, партійний архів, а після Другої світової війни – аптечний склад [15]. Поступово пам'ятка архітектури без належного догляду та реставрації занепадала. Тільки після відновлення незалежності України в будинку вирішили створити картинну галерею на честь Архипа Куїнджі.

На першому поверсі розміщувалась експозиція, що висвітлювала життя і творчість Архипа Куїнджі, картини майстра (ескіз «Червоний захід», етюди «Осінь. Крим», «Ельбрус»), копії його відомих робіт. Серед картин – десятки українських пейзажів: «Місячна ніч на Дніпрі», «Дніпро вранці», «Чумацький шлях у Маріуполі», «Українська ніч», «Вечір в Україні», «Татарська сакля у Криму».

В окремій залі були представлені живописні та графічні роботи сучасників художника: І. Айвазовського, О. Боголюбова, В. Верещагіна, М. Дубовського, Л. Лагоріо, І. Шишкіна, Г. Калмикова.

На другому поверсі влаштували виставки. Художня колекція налічувала понад 650 живописних, 960 графічних творів, 150 скульптур, 300 творів декоративно-ужиткового мистецтва. Серед них – картини визнаних майстрів М. Глуценка, М. Дерегуса, І. Марчука, Т. Яблонської, С. Шишка, В. Цветкової, подаровані місту під час проведення 1-ї республіканської виставки пейзажу «Меморіал А. Куїнджі» (1973). У фондах зберігалися твори народного художника України В. Пономарьова, картини В. Арнаутова, С. Баранника, М. Бендрика, І. Бертякова, Л. Гаді, П. Кота, Ю. Злидня, В. Кофанова, Г. Пришедька та інших відомих маріупольських художників [15].

У другій половині лютого 2014 року в музеї було відкрито виставку «Російське та українське мистецтво кінця XVIII – початку XX ст.», яка мала тривати до кінця травня того ж року. Експозицію склали 52 твори мистецтва із зібрання Сімферопольського та Маріупольського художніх музеїв, зокрема картини «Неаполітанська затока місячної

ночі» І. Айвазовського, «Доріжка в лісі» І. Шишкіна, «Болото» І. Левітана. Усе це враз припинилося з початком повномасштабної війни Росії проти України 24 лютого 2022 року.

У другій половині березня 2014 року агенти російських спецслужб вивезли твори на територію АР Крим [4. с. 25–26]. 21 березня унаслідок прямого влучання російської авіабомби музей був зруйнований. На момент бомбардування оригіналів робіт Архипа Куїнджі в музеї вже не було. 27 квітня в пресі з'явилися публікації про те, що з Маріупольського художнього музею росіяни вивезли оригінали робіт українського художника Архипа Куїнджі. Утім доля мистецьких творів і досі лишається невідомою. Музей, який так дбайливо збирав і беріг картини вічно прекрасної природи, мінливого й безмежного моря, зник назавжди. Натомість у місті з'явився інший пейзаж – зруйнованого вщент і випаленого російськими військами Маріуполя.

Про сучасний стан будівлі художнього музею в Маріуполі можна говорити лише зі слів очевидців, фото розвідки та відео, знятих російськими окупантами під час «порятунку» мистецтва. За словами Тетяни Булі, в.о.директорки музею, будівля музею знищена неповністю. У неї знесений дах, обвалилася одна стіна, є отвір від влучання снаряда та постраждав фасад. Але, на думку завідувачки, будівля є такою, що підлягає відновленню [14].

Висновки. Досліджуючи стан музейного фонду окупованої частини Донецької області,

мотиви нападів на пам'ятки актуалізувалося питання, як зберегти культурну спадщину українців від тотального знищення. Безумовно, такі дії агресора щодо тактики руйнування та розкрадання музейних фондів державних і приватних музейних установ Маріуполя є цілеспрямованою політикою підризу української культурної ідентичності, культурного простору, позбавлення українського народу державності.

Отож ми наочно бачимо ризики і загрози для української культурної спадщини, які несе з собою анексія росією території України. На жаль частина музеїв, що залишилися на непідконтрольній Україні території припинили своє існування, а ті, що співпрацюють з росіянами, стають центрами інформаційної політики окупаційної влади. У цьому контексті важливими є кроки державних, міжнародних організацій щодо відновлення діяльності музеїв Маріуполя, що є виявом безпрецедентної підтримки української культури світовою спільнотою, жестом доброї волі та солідарності.

Маріупольські музейні установи відновлюють свою діяльність за активної підтримки місцевих громад Києва, Харкова, Краматорська – займаються оцифруванням матеріалів, які є у наявності, переміщенням і збереженням музейних фондів, які залишаються у зоні військових дій. Користуючись можливостями соціальних мереж проводять акції, розпочинають нові проєкти [2; 7]. І це найкраще свідчення незламності морального духу українського народу, сформованості української національної ідеї.

Список літератури:

1. Божко Р.П. Маріупольський краєзнавчий музей. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. URL: <https://esu.com.ua/article-65914>
2. Демідко О. Маріупольський краєзнавчий музей розпочинає нові проєкти. 14 черв. 2023 р. URL: <https://donbas24.news/news/mariupolskii-krajeznavcii-muzei-rozpozcinaje-novi-projekti>
3. Історико-культурна спадщина Донецької області: документування втрат і перспективи відновлення. URL: <https://heritage-of-donetsk.org/>
4. Культурна спадщина та національна безпека : аналіт. доп. / [В. Потапенко, Ю. Тищенко, Ю. Каплан та ін.] ; за ред. В. Потапенка. Київ: НІСД, 2023. 58 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.08>.
5. Культурні цінності Криму і Донбасу в умовах війни та окупації: Матеріали Круглого столу «Історико-культурний та науковий потенціал Півдня та Сходу України в умовах окупації та воєнних дій: загрози, втрати, перспективи збереження та відновлення»; м. Київ, 12 листопада 2015 р. Київ: Інститут історії України НАН України, 2016. 90 с.
6. Куцька О., Герус О., Куцька К. Культурно-історична спадщина в умовах війни: досвід російсько-українського збройного протистояння (2014–2022 pp.). С. 564–577. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6287/13322-1?inline=1>
7. Маріупольський музей починає формувати відкритий архів пам'яті міста. Своєю історією може поділитися кожен. Telegram: Маріупольська міська рада. 5 липня 2023 р. <https://t.me/mariupolrada/15016>
8. Музеї Донецької області: каталог / упоряд. О. Довбня. Краматорськ, 2019. 98 с.
9. Музей історії і етнографії Греків Приазов'я смт Сартана <https://mistomariupol.com.ua/uk/muzej-istoriyi-ta-etnografiyi-grekiv-sartana/>

10. Рішняк О. Культурна спадщина у воєнному конфлікті: міжнародний досвід другої половини ХХ – початку ХХІ ст. та українська дійсність. *Український історичний журнал*. 2022. № 4. С. 159-173.

11. Папуш І.А. Греків Приазов'я музей історії і етнографії *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. URL: <https://esu.com.ua/article-26959>

12. Про затвердження Переліку музеїв та заповідників, в яких зберігаються музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України. Постанова КМУ від 2 грудня 2021 р. № 1388.

13. Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією. Наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 №309, зі змінами від 22.09. 2023 року № 254.

14. Соціальний проєкт: «Роботи не спалив вогонь, але їх віддали в руки окупантам». Історія музею імені Куїнджі в Маріуполі. *THE VILLAGE SPECIAL*. 17.05. 2022 року. URL: <https://www.village.com.ua/village/culture/museum-at-wartime/325877-muzej-kuyznzh>

15. Художній музей імені Куїнджі. Офіційний сайт. URL: <https://ui.org.ua/postcard/hudozhnij-muzej-imeni-kuyznzh/>

Martynchuk I.I. MUSEUM INSTITUTIONS OF THE CITY OF MARIUPOL IN CONDITIONS RUSSIAN OCCUPATION

The article examines the problems faced by museum institutions that have found themselves in the war zone as a result of Russian aggression in Ukraine. Based on the materials of the museums of the occupied part of the Donetsk region, in particular, Mariupol, the state and prospective directions of the activities of the Mariupol Museum of Local History, the Museum of History and Ethnography of the Greeks of the Azov region in the village of Sartana of the Mariupol City Council, the Mariupol Art Museum, the Mariupol City Center of Contemporary Art and Culture named after Arkhip are considered Kuinzhi, Museum of medallion art named after Yuchim Harabet.

An overview of the museum sphere of Donetsk region, their condition in the conditions of Russian aggression was considered on the basis of materials collected within the framework of the project «Historical and cultural heritage of Donetsk region: documentation of losses and prospects for recovery», in which the author is involved. In order to complete the project, information from open sources is used, namely: official websites of museums, the Verkhovna Rada of Ukraine, the Donetsk Regional State Administration, social networks (Facebook pages of museums, state cultural management bodies), messengers (Telegram), online media, etc.).

Analyzing public information and analytical materials, it is possible to assert the gradual decline of museum institutions; ascertain partial damage or complete destruction of the buildings in which the museums were located; destruction or theft of museum materials and exhibits, their export to the territory of Russia, occupied Crimea or Donetsk.

The study draws a conclusion regarding the current state of museum funds, the motives of the Russian occupiers' attacks on cultural monuments of Ukrainians, the theft of exhibits or their total destruction. We clearly see threats to the cultural heritage of Ukraine. Unfortunately, some of the museums that remained in the territory not controlled by Ukraine ceased to exist, and those that cooperated with the Russians became centers of the information policy of the occupying power. In this context, the steps taken by state and international organizations regarding the restoration of Mariupol museums are important, which is a manifestation of the unprecedented support of Ukrainian culture by the world community, a gesture of goodwill and solidarity.

Key words: museum, museum institutions of Mariupol, museum funds, cultural heritage, Russian-Ukrainian war, Donetsk region, Ukraine.